

**РОЛЬ ЗАСОБІВ СТИЛІСТИЧНОГО СИНТАКСИСУ В СТВОРЕННІ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ
(НА МАТЕРІАЛІ АМЕРИКАНСЬКИХ ФОЛЬКЛОРНИХ ПІСЕНЬ)**

У статті досліджено стилістичні особливості синтаксичної організації американських фольклорних пісень. Розглянуто такі засоби стилістичного синтаксису, як повтор та його види, асиндетон, інверсія, еліпсис, емпатичні конструкції тощо. Проаналізовано, визначено та проілюстровано стилістичні функції синтаксису в створенні художньої образності пісенного фольклорного тексту та жіночих образів в американському пісенному фольклорі зокрема.

Ключові слова: стилістичний синтаксис, стилістичний засіб, жіночі образи, американська фольклорна пісня.

Постановка проблеми. Фольклору притаманна емоційно-образна мова, яка відрізняється структурною повнотою, добром емоційно-експресивних засобів, що вдало використовуються для створення образів. Манера створення образів в фольклорі відзеркалює різні історичні епохи, культурні надбання та розвиток мови як на локальному рівні, так і зміни в літературних варіантах, адже фольклорні твори часто звертаються до народних традицій, історичних подій, висміюють певних людей та їхні вади чи звеличують інших, використовуючи натяки, прямі посилання, стилістичні прийоми тощо. Згодом популярність твору веде до відповідних дзеркальних модифікацій в мові та суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В зв'язку з цим, стилістичне дослідження синтаксичної будови фольклору є одним з перспективних напрямків лінгвостилістики та є таким, що в змозі відповісти на питання про джерело та чинники тих чи інших мовних модифікацій. Перевагу дослідженням фольклору засобами стилістичного синтаксису віддають чимало відомих науковців. Так, І. Ф. Амроян проаналізувала повтор в структурі російських, болгарських і чеських казок, Ю. В. Васильєва досліджувала повтор в російських та англо-шотландських фольклорних текстах, Н. Д. Гусарова – повтор в російських билинах, Л. Г. Невская вивчала тавтологію та синонімію в слов'янському та балканському фольклорі, О. С. Філімонова – стилістичні засоби вираження часу в англо-шотландських народних баладах тощо.

Говорячи про стан дослідженості гендерного аспекту в американському пісенному фольклорі засобами стилістичного синтаксису, можна констатувати, що це питання є актуальним на сьогоднішній день і потребує аналізу, адже стилістичні прогалини створюють певну перешкоду на шляху дослідження та виявлення типових стилістичних властивостей мовних конструкцій. Проте варто зазначити, що певні спроби в цьому напрямку були фрагментарно зроблені Н. І. Панасенко [1: 2].

Метою проведення нашого дослідження є аналіз використання засобів стилістичного синтаксису в американських фольклорних піснях.

Виклад основного матеріалу. Пісня – це єдність слів, мелодії, манери виконання та харизми виконавця. Кожен компонент є невіддільною складовою, але пісенний текст вартий особливої уваги, адже він найбільше сприяє створенню образів. Американська фольклорна пісня не є винятком.

Учені мають різні погляди щодо складу стилістико-синтаксичних засобів та їх класифікації (І. В. Арнольд, М. П. Брандес, І. Р. Гальперін, Л. П. Єфімов, І. В. Качуровський, В. А. Кухаренко, М. М. Лапшина, О. М. Мороховський, Ю. М. Скребнев), проте сходяться на тому, що майстерне володіння автора тексту синтаксичними виражальними засобами є важливою передумовою комунікативної ефективності мовлення. В нашому випадку автором є переважно народ, інколи авторські пісні також мають статус народних [3: 4]. В якості джерел матеріалу дослідження були використані тексти 50 американських фольклорних пісень, що позиціонуються в друкованих збірках як "традиційні" та 20 авторських. Приклади супроводжуються авторським перекладом на українську мову з відповідним набором стилістичних засобів.

Під поняттям **стилістичний синтаксис** у нашому дослідженні ми розуміємо не просто фіксований, традиційний набір синтаксичних засобів, а сукупність продуктивних і часто вживаних експресивно та емоційно насичених синтаксичних побудов, причому ці мовні одиниці забезпечують особливу виразність тексту та виконують певні стилістичні функції у сприйнятті, розумінні й актуалізації змісту та образів у пісенному тексті.

Отже, досліджуючи американський пісенний фольклор, ми визначили домінуючі стилістичні засоби організації пісенного тексту, що беруть участь у створенні найяскравіших жіночих образів та певні закономірності їх вживання, а саме:

1) **повтор** (repetition) – повторення якогось члена речення, буквосполучення, розташованих в безпосередній близькості [5: 143] – один із найпродуктивніших та найчастотніших стилістичних прийомів, що зустрічається в нашому дослідженні. Може виникнути враження, що повтори створюють ефект перенасичення інформацією, але навпаки, вони є необхідним елементом емоційно-художнього впливу [5: 145]; [6: 200].

Найпоширенішими видами повтору виступають анафора, епіфора, анадиплосис, рамкова конструкція, простий повтор тощо. Ми розглянемо ті фігури, які є притаманними для власне проаналізованих нами піснених текстів:

а) **синтаксичний** або **простий повтор** (syntactic or ordinary repetition) – повторення мовленнєвої одиниці, розташованої контактено [5: 144]. Такий вид повтору забезпечує логічність [7: 211], ясність думки [5: 144] та виконує експресивну функцію підсилення, градації або уточнення, наприклад: **Black, black, black is the color of my true love's hair** ("Black is the Color of My True Love's Hair"). Завдяки повтору слова *black* створюється не тільки загальна ідея образу коханої, а й конкретні риси її зовнішності.

Повтор є також деяким кодом, ключем, за допомогою якого відбувається переключення з одного предмета на інший, другорядний. Розглянемо приклад простого повтору в пісні "Clementine":

*How I missed her! How I missed her!
How I missed my Clementine,
Till I kissed her little sister,
I forgot my Clementine.*

Повтор в цьому куплеті не тільки привертає увагу до важливого відрізка в пісні та сприяє її зв'язності, але й служить створенню іншого ефекту: чим більше говориться про когось або про щось, тим більше уваги переключається на інший об'єкт; повтор виявляється фоном, на якому яскравіше виступають інші смислові елементи пісні. В нашому випадку, повтор показує почуття до Клементайн: спочатку вони дуже романтичні, але завдяки різкому переходу після повтору до почуттів до іншої дівчини, це кохання виглядає іронічним, що і підтверджується в інших куплетах.

Ще одна роль повтору, ритмоутворююча, набуває особливої значущості у пісенному тексті. Внутрішня домірність пісні створюється ритмом, а ритм створюється на основі повтору та за рахунок використання рими, паралельних конструкцій, алітерації, асонансу тощо. Пісня "Cindy" гарно це ілюструє:

*Get along home, Cindy Cindy
Get along home, Cindy Cindy
Get along home, Cindy Cindy
I'll marry you some day.*

б) **анафора** (anaphora) – повторення початкового елемента (одного чи кількох) в слідуючих один за одним реченнях [5: 155], віршованих рядках, строфах. Вона відноситься до засобів поетичного синтаксису [5: 155], проте з 70 проаналізованих піснених текстів, анафора зустрічається лише в 18, що становить 26%. Анафоричний повтор надає тексту певної ритмічності, стилістичної тональності. У пісні "You Are My Sunshine" повторюване слово *you* має особливе значення, яке підсилює основну думку, закладену у зміст твору. Звертання до коханої, підсилене романтичною, сповненою любові лексикою, створює образ ідеальної жінки:

*You are my sunshine, my only sunshine
You make me happy when skies are grey
You never know, dear, how much I love you
Please don't take my sunshine away*

Варто також зазначити, що анафора зазвичай будується із поступовим нагнітанням [8: 47], йдучи в зв'язці з іншими засобами (тут: субституційними синонімами) та підсилюючи емоційність жіночого образу:

*She wept, she cried, she tore her hair
Ah, me! What could I do?
("The Foggy, Foggy Dew")*

в) **епіфора** (epiphora) – повтор в кінці кількох слідуючих один за одним канонічних фрагментів художнього тексту (віршованого рядка, строфи) [8: 157]. Епіфоричний повтор створює інтонаційний ритм, пісенний лад, святковість, експресію [5: 156-157], часто насичуючи жіночий образ в обраному напрямкові. Наприклад, в пісні "Rich Lady Over the Sea":

Oh mother, dear mother, the daughter replied.

або "Dear Evelina, Sweet Evelina":

*Dear Evelina, sweet Evelina
My love for thee shall never, never die.*

Тут епіфора має різноманітні функції: підкреслення ключового жіночого образу у цих піснених творах, своєрідне ритмічне завершення рядка чи строфи.

г) анадиплосис (anadiplosis) або стик (catch repetition) – повторення слова або словосполучення в кінці одного речення і на початку наступного [5: 114]. Стик ще називають підхопленням, бо кожен новий рядок немовби підхоплює, підсилює, розгортає зміст попереднього та демонструє логічну послідовність дій та думок [9: 159]:

*Well now **see, see** what you have done
Well you made me love you woman
Now your man has come. ("C.C. Rider")*

д) рамкова конструкція (framing) або кільце (ring repetition) – повтор слова чи групи слів на початку і в кінці фрази, рядка, строфи [5: 114]. Як правило, цей засіб відіграє естетичну роль стилістичної прикраси [7: 213]. Такий повтор типовий для рефренів у фольклорних текстах, наприклад:

***Fare thee well, O Honey, fare thee well.**
("Dink's Song")*

е) хіазм (chiasmus) або перехресний повтор (cross repetition) – перехресне розташування паралельних членів в двох подібних буквосполученнях або реченнях [8: 143]. Такий вид повтору служить для вираження багатократності або тривалості дії, що описує поведінку та статус жінки, наприклад:

***A man without a woman**
Is like wreck upon the sand,
And if there's one thing worse in this universe,
It's a woman, I said, a woman,
It's **a woman without a man!**
("A Man Without A Woman")*

є) паралелізм (parallelism) – поетичний прийом, заснований на однаковій синтаксичній та інтонаційній побудові кількох речень, розташованих близько один до одного [7: 208]. Може виражати функцію співставлення або протиставлення, залежно від лексичного наповнення конструкції [5]. Для порівняння візьмемо дві пісні. "Black is the Color of My True Love's Hair" з функцією співставлення:

*Alone, my life would be so bare.
I would sigh, I would weep,
I would never fall asleep
My love is 'way beyond compare
She with the wondrous hair.*

та "Cindy", де протиставляється образ такої різної Сінді, проте все одно коханої:

***Cindy in the springtime,**
Cindy in the fall.
If I can't love my Cindy,
I'll have no girl at all.*

ж) полісиндетон (polysyndeton) – повторення однакових сполучників або інших службових частин мови для логічного й емоційного виділення та підсилення кожної складової частини висловлювання. Полісиндетон надає мові урочистості та створює ритм [5: 147], як наприклад, у пісні "Sweet Betsy from Pike" дівчина випила віскі та веселила своєю поведінкою весь вагон:

*She sang **and** she shouted **and** danced o'er the plain,
And made a great show for the whole wagon train.*

Полісиндетон створює враження кількості подій, ущільнення сюжетного часу [8: 115] та вказує на послідовність подій [7: 227], наприклад як у "Sippin' Cider Through a Straw":

***And** now **and** then that straw did slip,
And we'd sip cider lip to lip.
And now I've got a mother-in-law,
And nineteen kids that call me "Paw".*

3) синтаксична тавтологія (syntactic tautology) – повторення однакових за сенсом та граматично синонімічних одиниць в складі речення [5: 145]. Виконує функцію додавання ясності та конкретизації образів через надмірність, наприклад: *Missouri, she's a mighty river*, а потім звернення в кожному куплеті *you, rolling river* ("Shenandoah"); *sweet Biddy Magee, she went to heaven* ("Paddy Works on the Erie"); *Frankie, she was a good girl* ("Frankie and Johnny"); *My Sal, she is a spunky gal; my Sal, she is a maiden fair* ("Polly Wolly Doodle"). У всіх наведених випадках тавтологія персоналізує жіночі образи через додавання імені жінки до повноти образу. Використання тавтології в американських фольклорних текстах виглядає органічно, якщо звернутись до вертикального контексту. Народна пісня – це не що інше, як спрощена копія найчастотніших мовно-культурно-біхевіоральних кліше. Для американців є типовим звертання до своїх коханих чи близьких по імені, часто разом із прізвиськом. Безперечно, тавтологія такого характеру виділяє пісню як приналежну до американської культури. Крім того, вона свідчить про ставлення до жінки як до особистості, рівної в правах з чоловіками.

2) Стилістична інверсія (stylistic inversion) – відхилення від прямого порядку слів у реченні, що виконує експресивну стилістичну функцію [8: 79] та надає логічного наголосу або додаткового емоційного забарвлення до поверхневого значення фрагменту речення [7: 204]. Так, в пісні "Clementine" інверсія привертає увагу на початку кожного куплета, наприклад:

*Light she was and like a fairy,
And her shoes were number nine.
Herring boxes without topses
Sandals were for Clementine.*

В іншому куплеті інверсія виконує римоутворюючу функцію [8: 80]:

*Near a cavern, across from a canyon,
Excavating for a mine,
Lived a miner, forty-niner
And his daughter Clementine.*

За результатами аналізу інверсія займає друге місце після повтору, що дозволяє нам визначити її одним з основних римоутворюючих засобів в американських фольклорних піснях.

3) Емфатична конструкція (emphatic construction) – засіб інтенсифікації значення одного з елементів цієї конструкції, виражає неочікуваність дії, її довільність або недоречність [5: 147-148]. Проте з нашого дослідження випливає, що в фольклорних піснях, які містять жіночі образи, емфатичні конструкції підсилюють вираження почуттів до жінки, як в пісні "Frankie and Johnny", та одночасно виконують римоутворюючу функцію:

*Frankie and Johnny were lovers –
Lord, how they **did** love.
They swore to be true to each other,
True as the stars above.*

4) Асиндетон (asyndeton) – стилістична фігура, яка полягає у пропуску сполучників, що зв'язують однорідні члени речення [8: 54]. Надає пісні стислості і динамічності, посилює виразність, наближає до живої усної мови, що притаманно фольклору. Проте ця фігура не зустрічається в проаналізованому матеріалі, за винятком пісні "See Line Woman" з образом розпусної жінки:

*See Line Woman (See Line)
She drank coffee (See Line)
She drank tea (See Line)
And **gamble, lie** (See Line).*

Припустімо, що причина відсутності цієї фігури пов'язана з самими жіночими образами. Жінку доцільно описувати більш лексично-насиченими фігурами, щоб логічно відтворити ніжність, кохання, повагу до неї. Стилий опис більш характерний чоловічим образами, що додає жорсткості в ритмі та словах.

7) Еліпсис (ellipsis) – пропуск у реченні слова чи словосполучення, зрозумілого з контексту чи з самої мовної конструкції, для вираження динамічності чи енергійності мови, а також для уникнення повторів [5: 139; 9: 238]. Проте в проаналізованих текстах еліпсис слугує засобом вираження комічності та іронії

щодо образу недолугої жінки. Розглянемо приклад в пісні "Clementine", де пропуск підмета вказує на відсутність моральної необхідності сприймати цю дівчину серйозно:

*Drove she ducklings to the water
Every morning just at nine,
Hit her foot against a splinter,
Fell into the foaming brine.*

Висновки. Підсумовуючи, можемо констатувати, що засоби стилістичного синтаксису дають якісну, точну характеристику образів, сприяють правильному сприйняттю даних образів та підсилюють їх яскравість. Найчастотнішим і найбільш продуктивним стилістичним засобом синтаксичної організації американських піснених текстів є прийом повторення, який сприяє кращому розумінню закладеної в тексті інформації, так як часто виступає фоном, необхідним для кращого сприйняття ключових подій та образів. Інверсія та емпатичні конструкції привертають увагу, посилюючи виразність та мелодійність мови опису жіночого образу, а також виконують римоутворюючу функцію. Варто зазначити, що ускладнені синтаксичні конструкції, комплексні засоби стилістичного синтаксису (поєднання анафори з епіфорою; інверсії з повтором тощо) дають поєднання протилежних деталей, що актуалізує додатковий смисл. Проте немає залежності образу від стилістичного засобу чи їх кількості. Також можемо стверджувати, що народні та авторські пісні однаково багаті на засоби стилістичного синтаксису, що говорить про яскраві жіночі образи в обох випадках. Відсутність одних засобів компенсується наявністю інших, які більш доречно змальовують картину. Вплив засобів стилістичного синтаксису однозначно значний, немає жодної пісні з числа проаналізованих, де не використовувались синтаксичні прийоми, що дозволяє говорити про них, як одних з найвпливовіших при створенні жіночих образів.

Перспективи подальших досліджень. Засоби стилістичного синтаксису варто поглиблено вивчати з урахуванням стилістичних засобів фонетики та семасіології для повного розуміння механізму створення жіночих образів в американському пісненим фольклорі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Panasenko N. I. Musical and Linguistic Means of Creating Images in Traditional and Popular American Songs / N. I. Panasenko // Review of Arts and Humanities. – USA : American Research Institute for Policy Development. – Vol. 3. – No. 1. – 2014. – P. 23–43.
2. Panasenko N. I. The Role of Syntactic Stylistic Means in Expressing the Emotion Term LOVE / N. I. Panasenko // Research in Language. [The Journal of University of Lodz. Berlin] : Walter De Gruyter, 2013, vol. 11:3 (Sep 2013). – P. 277–293.
3. Панасенко Н. И. Песенный дискурс в культурно-историческом и гендерном аспекте : [коллективная монография] / Н. И. Панасенко // Человек и его дискурс. Отв. ред. М. Р. Желтухина : ВГСПУ-ИЯ РАН. – М. : ИЯ РАН; ООО "ИЦ "Азбуковник", 2014. – С. 296–302.
4. Сташко Г. И. Особенности американской фольклорной песни [сетевой научно-практический журнал] / Г. И. Сташко // Научный результат. Серия : "Вопросы теоретической и прикладной лингвистики". Том 1. № 2 (2) , 2014. – Учредитель ФГЛОУ ВПО "Белгородский государственный национальный исследовательский университет". – С. 131–136.
5. Стилистика английского языка : [учеб. пособие] / [Мороховский А. Н. , Воробьева О. П. , Лихошерст Н. И. , Тимошенко З. В.]. – К. : высш. шк. , 1991. – 272 с.
6. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка : [учеб. для вузов] / И. В. Арнольд. – М. : Флинта, 2002. – 200 с.
7. Galperin I. R. Stylistics / I. R. Galperin. – M. : Librom, 2010. – 5th edition. – 336 p.
8. Никитина С. Е., Васильева Н. В. Экспериментальный системный толковый словарь стилистических терминов : [принципы составления и избранные статьи]. М. : Институт языкознания РАН, 1999. – 172 с.
9. Хазагеров Т. Г. Общая риторика : [курс лекций; словарь риторических приемов] / Т. Г. Хазагеров , Л. С. Ширина. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1999. – 320 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Panasenko N. I. Musical and Linguistic Means of Creating Images in Traditional and Popular American Songs / N. I. Panasenko // Review of Arts and Humanities. – USA : American Research Institute for Policy Development. – Vol. 3. – No. 1. – 2014. – P. 23–43.
2. Panasenko N. I. The Role of Syntactic Stylistic Means in Expressing the Emotion Term LOVE [The Journal of University of Lodz. Berlin] / N. I. Panasenko // Research in Language. Walter De Gruyter, 2013, vol. 11:3 (Sep 2013). – p. 277–293.
3. Panasenko N. I. Pesennyi diskurs v kulturno-istoricheskom i gendernom aspekte [Songlike Discourse in the Cultural Historical and Gender Aspect] : [Kollektivnaya monografiya] / N. I. Panasenko // Chelovek i yego diskurs. – 4 : / Отв. ред. М. Р. Zheltukhina : VGSPU-IYA RAN. – М. : IYA RAN ; ООО "ITS "Azbukovnik", 2014. – S. 296–302.
4. Stashko G. I. Osobennosti amerikanskoy fol'klornoy pesni [Some Aspects of American Folkloric Song] : [setevoy nauchno-prakticheskiy zhurnal] / G. I. Stashko // Nauchnyi rezultat. Seriya "Voprosy teoreticheskoy i prikladnoy lingvistiki"[Scientific Issue. Line "The Questions of Theoretic and Applied Linguistics". Tom 1. № 2 (2), 2014. –

- Uchreditel' : FGLOU VPO "Belgorodskiy gosudarstvennyi natsional'nyi issledovatel'skiy universitet". – S. 131–136.
5. Stylistyka angliyskogo yazyka [Stylistics of the English language] : [ucheb. posobiye]. / [Morokhovskiy A. N. , Vorobyeva O. P. , Likhosherst N. I. , Timoshenko Z. V.]. – K. : vyssh. shk., 1991. – 272 s.
 6. Arnold I. V. Stylistyka sovremennogo angliyskogo yazyka [Stylistics of Modern English Language] : [ucheb. dlya vuzov] / I. V. Arnold. – M. : Flinta, 2002. – 200 s.
 7. Galperin I. R. Stylistics / I. R. Galperin. – M. : Librokom, 2010. – 5th edition. – 336 p.
 8. Nikitina S. Ye. Eksperimentalnyi sistemnyi tolkovyi slovar' stilisticheskikh terminov : printsyipy sostavleniya i izbrannyye stat'i [Experimental Definition Dictionary of Stylistic Terms: Principles of the Compilation and Selection of Articles] / S. Ye. Nikitina, N. V. Vasilyeva. M. : Institut yazykoznaniya RAN, 1999. – 172 s.
 9. Khazagerov T. G. Obshchaya ritorika : [kurs liektsiy; slovar' ritoricheskikh priyemov] [The General Rhetoric] / T. G. Khazagerov, L. S. Shyrina. – Rostov-na-Donu : Feniks, 1999. – 320 s.

Сташко Г. І. Роль средств стилистического синтаксиса в создании женских образов (на материале американских фольклорных песен).

В статье исследованы стилистические особенности синтаксической организации американских фольклорных песен. Рассмотрены такие средства стилистического синтаксиса, как повтор и его виды, асиндетон, инверсия, эллипсис, эмфатические конструкции и т.д. Проанализированы, определены и проиллюстрированы стилистические функции синтаксиса в создании художественной образности песенного фольклорного текста и женских образов в американском песенном фольклоре в частности.

Ключевые слова: стилистический синтаксис, стилистическое средство, женские образы, американская фольклорная песня.

Stashko H. I. The Role of Stylistic Syntax Means in Creation of Female Images (Based on American Folkloric Songs).

The article deals with the stylistic syntax and its means in the folkloric songs, which are considered the authentic source of linguistic changes. The issue of female images in folklore has been in focus of many scholars. The folkloristic science brings profound contribution to the theme whereas linguistic researches are scarce. The present article describes the most widely used syntactic means applied in the researched corpus and gives detailed examples to illustrate it. The key means comprise repetition and its kinds including ordinary repetition, anaphora, epiphora, anadiplosis, chiasmus, framing, parallelism, polysyndeton, and tautology. Ellipsis, asyndeton, stylistic inversion and emphatic constructions are also heavily presented in analyzed American folkloric songs. The main functions of these stylistic means are mainly to emphasize, highlight or intensify either the image or its background. Some means do the job of rhyme and enhance rhythmicality qualities of a poetic text. The experimental evidence shows necessity to analyze the American folkloric songs corpus including the means of stylistic phonetics and stylistic semasiology to obtain overlapping proof in the stylistic synergy and its major importance to provide female images in bright details.

Key words: stylistic syntax, stylistic means, female images, American folk song.